AZ UTOLSÓ PARADICSOM

Esküszöm, hogy a balinéz nők
Szebbek, mint a pesti színésznők.

Férfiember hajlamos, hogy a költő e két verssorában összegezze a film esztétikai tanulságát, eltekintve attól a csekélységtől, hogy a Polinéz-szigeteken játszódik és őszintén sajnálkozva e mondanivaló öncélúságán, amely semmilyen gyakorlati megoldást, járható utat nem jelöl meg a konfliktus megoldására. Mindebből azonban elhamarkodott lenne arra következtetni, hogy a kritikai realizmus valamilyen kései virágzása lenne a filmalkotás. Márcsak azért sem, mert ugyan miféle kritika érhetne fel ahhoz, amit — Gyárfás Miklós éppen e lap hasábjain fejtette ki — csak hódolat illethet és miféle realizmus ahhoz, ami a maga naturalizmusában is teljes értékű. De ne folytassuk. Egy paradicsomot különben is illetlenség megbírálni. A Biblia, az Ember tragédiája egyaránt mutatja, milyen bonyodalmak származnak ebből.

Mindezt azért kell előre bocsátanunk, hogy bizonyos balhiedelmektől és a felcsigázott várakozás okozta csalódástól megóvjuk a nézőt. Ez a szélesvásznú, színes, olasz filmalkotás a Polinéz szigetvilág népéről, életéről szól. S bár nem jártam ott, azt hiszem megkockáztathatom azt a feltevést, hogy a szociográfiai pontosság dolgában kissé elmarad a Győrffy Sándor-i követelményektől, úgyszintén a népélet ábrázolásának Veres Péter-i lelkiismeretességétől (és prüdantériájától).

Mégis, mi az hát, amit a film nyújt — vagy nyújtani akar — és amitől nem vitathatunk el, bizonyos szépséget és hatásosságot? Nem könnyű ennek a meghatározása, ugyanis részeinek mindegyike más és más jellegű. Az első talán a néprajzi gyűjtés kategóriájába tartozik és az egyik polinéziai kis sziget férfiavatási szertartását örökíti meg izgalmas filmszerűséggel. E törzs ritusa szerint hatalmas — ahogyan felmértem — jó ötvenméteres hegyen álló bambuszemelvényről kell az avatandóknak a mélybe ugraniuk, a többiek ünnepi tánca, tamm-tammozása közepette, úgy hogy két lábukat liánokkal a torony tetejéhez kötözik.

E természetes valóságában ábrázolt látványos és lenyűgöző jelenet után egy irodalmi feldolgozás igényével fellépő történet következik. Hőse, a kis Atemi, egy polinéz kisfiú, aki félelemmel gondol arra, hogy apja

gyöngyhalász mesterségét kell folytatnia. S nem ok nélkül. A film lélegzetelállító tengermélyi jelenetekben mutatja be a gyöngyhalászok munkáját, keserves harcát a víz alatt, s azokat a veszedelmeket, amelyeket a cápák, tigriscápák, s egyéb ragadozók jelentenek számukra. De hát a filmrendezői gondviselés csak idegeinket borzolja ezzel a lehetőséggel és lényegében ragaszkodik ahhoz a koncepcióhoz, hogy ez a pokol tulajdonképpen paradicsom — még ha utolsó is a paradicsomok között. Ezért már itt is jelentkezik az a túlcukrozottság, amely a következő jelenetet szinte az operettthez közelíti. Ez Tereiről, a szerelmes halászlegényről szól, aki otthagyja a cápák paradicsomát, hogy arca verejtékével dolgozzon egy civilizáltabb sziget foszfátbányájában. De nem tud megbarátkozni az új életformával. És miután eme kiruccanása alkalmul szolgál egy csomó dalra és táncra, összegyűjtött pénzén csónakot vásárol és visszatér Szolvejgként, éppen a parton várakozó kedveséhez, aki félhalottként halászta ki a viharvert csónakból.

A negyedik történetnél ismét változik a film jellege, ugyancsak — ebben következetes fejlődés mutatkozik a filmben — az édeskésség irányában. Egy színpompás polinéz esküvő következik, virággal, tánccal, dallal, tengerfenéki totemfával, izgató nőkkel és délceg férfiakkal és a két gyönyörű szerelmessel, akik — ahogy a MOKÉP ismertetésének költői lelkesültségű sorai írják — »azután továbbúsznak a keskeny öböl túlsó partjára, ahol a csillagos égbolt, az illatozó virágok, a hullámok lágy zenéje várja a fiatalokat«.

Egyébként ez a film lényege: dal, tánc, virág, tenger, ég, hegy, völgy, pálma, lótusz —, egyszóval egzótikum és erotika. Kicsit idegenforgalmi reklámra emlékeztet, kicsit — ami egyébként megfelel a valóságnak is — egy népi táncegyüttes — valóban színpompás, valóban színvonalas produkciójára, amely azonban a természet lágy ölének valóságos színpadán zajlik le és így a tengeri ragadozók is fellépnek rajta.

Tehát nem ajánlható a film klerikális beállítottságú embereknek, akik a paradicsomba vetett hitüket akarják megőrizni. Óvni kell megnézésétől azokat is, akik mindig és mindenáron ragaszkodnak a társadalmi hitelességhez, a mély lélektani mondanivalóhoz, az irodalmilag magas fokon szervezett művészethez. Továbbá tilos tizenhat éven aluliaknak és azoknak, akik tizenhat éven felül is, azt állítják, hogy a gólya hozza a gyermekeket. Aki azonban hajlandó két órára és kivételesen elfogadni ezt a sajátos egzótikus revűt, annak érdemes megnéznie. Gyönyörű tájakat, csodálatos táncokat láthat, bravúros vízalatti és vízfeletti felvételekben gyönyörködhet, izgalmas rendezői beállításokat csodálhat meg, a kinemaszkóp technika és a színesfilm vívmányainak minden természetábrázoló, tömeget megörökítő, hangulatkeltő lehetőségét kiélvezheti. Egyszóval két órán át kellemesen szórakozhat annak a közismert olasz közmondásnak a jegyében: Ha nem is igaz, jól van kitalálva.

GYERTYÁN ERVIN